

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนและศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยประมวลเอกสารและงานวิจัยไว้ดังนี้

1. สภาพการณ์ของการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพการณ์ของการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับการสถาปนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาตั้งแต่ พ.ศ. 2514 ณ บริเวณที่ดินทั้งหมดประมาณ 300 ไร่เศษ ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 กำหนดให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยแบบตลาดวิชา กล่าวคือ ให้เปิดรับสมัครบุคคลเข้าเป็นนักศึกษา โดยไม่จำกัดจำนวน และไม่มีการสอบคัดเลือก นับตั้งแต่ได้รับการสถาปนาขึ้นการสอนมาเป็นเวลา 39 ปี

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีกระบวนวิชาที่เปิดสอน ในระดับปริญญาตรีประมาณ 1,900 กระบวนวิชา ระดับปริญญาโท 140 กระบวนวิชา จัดการสอนในระดับปริญญาตรี 99 สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 3 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 76 สาขาวิชา และสาขาวิชาระดับปริญญาเอก 20 สาขาวิชา โดยมีคณะวิชาที่เปิดสอน ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน คณะ

วิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และคณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดระยะเวลา 39 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้พัฒนาโดยตลอด ทั้งในด้านพัฒนาการวิชาการ พัฒนาสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้มีการพัฒนาวิชาการและการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมาโดยตลอด มหาวิทยาลัยได้ปรับบทบาทเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้มีการพัฒนามหาวิทยาลัยทุกด้านในปี 2514 จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดการเรียนการสอนครบทุกระดับการศึกษา ขยายการเปิดสอนหลักสูตรใหม่ ๆ ที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นหลากหลาย หลักสูตรทุกระดับของมหาวิทยาลัยมีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน การจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งสามารถตรวจสอบได้และมาตรฐานสากล โดยจัดการเรียนการสอน 2 ระบบ คือ การสอนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัย และการสอนทางไกล ดังนั้นนักศึกษาจึงสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามที่ต้องการ โดยมหาวิทยาลัยได้จัดบริการให้นักศึกษา ดังนี้ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548, หน้า 327-328)

1. การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัย

1.1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ (รามฯ 1) มหาวิทยาลัยจัดให้มีการบรรยายสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 3 และ 4 สัปดาห์ละ 6 วัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงเสาร์ โดยจัดให้มีการบรรยายกระบวนวิชาละ 1 ครั้ง ๆ ละ 110 นาที ต่อ สัปดาห์

1.2 วิทยาเขตปทุมธานี-สุวรรณภูมิ ถนนสายบางนา-ตราด แขวงดอกไม้ เขตพระโขนง กรุงเทพฯ (รามฯ 2) มหาวิทยาลัยจัดให้มีการบรรยายสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สัปดาห์ละ 5 วัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยจัดให้มีการบรรยายกระบวนวิชาละ 1 ครั้ง ๆ ละ 2 ชั่วโมง 30 นาที ต่อ สัปดาห์ ทั้งนี้นักศึกษาจะเข้ารับฟังคำบรรยายที่มหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งหรือไม่ก็ได้

2. การจัดการสอนทางไกล มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอนผ่านดาวเทียมและเคเบิลใยแก้ว ระบบ Video-Conference แบบสื่อสารสองทาง (two-way communication) สอนไปที่สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ

ทั่วประเทศ บริการสื่ออินเทอร์เน็ต บริการ e-Books, e-Learning, e-Testing, Cyber Classroom และ Course on Demand บริการนักศึกษาฟังบรรยายสดทางอินเทอร์เน็ต บริการศูนย์สืบค้นข้อมูล บริการการเรียนการสอนผ่านโทรศัพท์มือถือ ใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ จัดโครงการ “มหาวิทยาลัยเคลื่อนที่” ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศ บริการการเรียนการสอนผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือที่เรียกว่า “Learning via Mobile Phone” ซึ่งจัดเป็น “โครงการเรียนรู้ทั่วไทยผ่านโทรศัพท์มือถือ” ฯลฯ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552)

นอกจากนี้ จัดให้มีห้องสมุดสาขา และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ที่สาขาวิทยบริการฯ ทุกแห่ง เพื่อส่งเสริมและเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ทุกคนมีการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถ พฤติกรรม และลักษณะนิสัยของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่เหมาะสม

ความหมายของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยทำการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับคำว่า ความพร้อมและการเรียนรู้ จากนักการศึกษาและนักวิชาการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ความพร้อม (readiness) หมายถึง ความสามารถของเราที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเป็นผลดีในเวลาที่กำหนดให้ ในแง่ของการเรียน มีผู้ที่ได้ให้ความหมายของความพร้อมไว้หลายทัศนะ ดังนี้

สถาบันสอนศิลปะเดอะแกลเลอรีมาร์เช่ (2553) กล่าวว่า ความพร้อมเป็นขั้นหนึ่งของลำดับขั้นการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 สิ่ง ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... - 3 ก. ย. 2555
เลขทะเบียน..... 248510
เลขเรียกหนังสือ.....

1. วุฒิภาวะ หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความสามารถในอันที่จะทำอะไรได้เองตามธรรมชาติ โดยที่ความสามารถ นั้นไม่ได้เกิดจากการฝึกฝนหรือการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม วุฒิภาวะของบุคคล แสดงออกได้ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. ประสบการณ์เดิม การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ต้องอาศัยประสบการณ์เดิม ผู้สอนจึงมักใช้เป็นแนวทาง ในการเตรียมเนื้อหาบทเรียนให้ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ได้ การที่ประสบการณ์เดิมมีผลต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทางจิตวิทยาเรียกว่าเกิด “การถ่ายโยงการเรียนรู้” ทักษะเดิม ความรู้เดิม เป็นพื้นฐานทำให้เกิดความพร้อมในการเรียน

3. แรงจูงใจ เป็นความเต็มใจหรือความใคร่ที่จะเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจที่ดี คือ การสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนมักต้องการให้คนอื่นยอมรับ และต้องการความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความพร้อม

พรรณี ชูทัย เจนจิต (2545, หน้า 16) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง เป็นสภาวะที่สมบูรณ์ของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งอย่างบังเกิดผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัว และความสนใจหรือแรงจูงใจ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2540, หน้า 229-230) กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ (maturity) ซึ่งหมายถึง การเติบโตอย่างเต็มที่ของอวัยวะร่างกาย ทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ

ชาญชัย อินทรประวัตติ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ความพร้อมในการเรียน หมายถึง สภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาของ ผู้เรียนที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ดี ความพร้อมเกิดขึ้นได้ 2 คือ

1. ความพร้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ความพร้อมชนิดนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการทางจิตวิทยา กล่าวคือ เมื่ออายุมากขึ้น คนก็จะมีสภาวะเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เอื้อต่อการเรียนรู้มากขึ้น เช่น เด็กทารกที่อายุไม่เกินสองขวบ ยังพูดไม่ค่อยได้หรือพูดจาไม่ชัดเจน ย่อมไม่สามารถอ่านหนังสือได้ เพียงแต่จะเริ่มจดจำได้ว่า สิ่งใดเรียกว่าอะไร เด็กวัยรุ่นอายุ 17-18 ปี ที่ต่อมเพศทำงานเป็นปกติแล้ว ย่อมมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษามากกว่าเด็กอายุ 10-11 ปี เช่นนี้เป็นต้น

2. ความพร้อมที่เปลี่ยนแปลงไปชั่วขณะ หมายถึงสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ของบุคคลที่ไม่เป็นปกติ อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เป็นไปตามสภาวะทางจิตวิทยาอันเป็นธรรมชาติ เช่น บุคคลที่อดนอนมาเกือบตลอดคืน ย่อมไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ในวันรุ่งขึ้น บุคคลที่ทะเลาะหรือขัดใจกับคนรักอย่างรุนแรงก็ย่อมไม่มีจิตใจที่จะเรียนรู้ทางวิชาการได้ เช่นนี้เป็นต้น ความพร้อมในลักษณะนี้จึงเกิดขึ้นใหม่ได้ หรือถูกทำลายไปได้อยู่ตลอดเวลา

จากคำจำกัดความที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ หมายถึงสภาวะความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นสภาวะที่บุคคลจะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

Knowles (1975, p. 18) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้หรือแหล่งเอกสารสำหรับการเรียนรู้ การเลือกและเสริมแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียน โดยจะได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

Skager (1978, p. 13) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียน และความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ การประเมินผลกิจกรรมการเรียนทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคลและในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนร่วมกัน

Griffin (1983, p. 153) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง และความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผล การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นเฉพาะบุคคล และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง สำหรับนักวิชาการไทยได้มีผู้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

สมคิด อิศระวัฒน์ (2532, หน้า 74) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการดำเนินการที่ผู้เรียนช่วยเหลือตนเองในการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มในความอยากรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วทำการวางแผนศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ด้วยตนเองไปจนจบกระบวนการเรียนรู้

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ (2545, หน้า 9-14) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนเพื่อทำให้เกิดอิสระจากรากฐานเดิมโดยไม่ถูกรอบงำจากประสบการณ์เดิม การเรียนรู้ด้วยตนเองที่แท้จริง จะไม่จำกัดอยู่ที่ครูหรือวิทยากร ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตที่เราพบเจอสามารถให้ความคิดหรือคำสอนได้ ดังนั้นผู้เรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวทุกแห่ง ไม่จำเป็นต้องมีผู้นำทางหรือครู แต่การดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตของตนเองเป็นครู เมื่อคนอยู่ในบรรยากาศที่เป็นวิถีชีวิตของตนเอง ก็จะเกิดการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด

อดุลย์ วิริยะเวชกุล (2541, หน้า 141) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นความสามารถของผู้เรียนในการแสวงหาคำตอบต่อสิ่งที่ต้องการเรียนได้ด้วยตนเอง อาจจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นบ้าง เช่น การขอคำแนะนำให้การหาแหล่งข้อมูลที่จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบที่ต้องการ แต่ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนจะต้องแสวงหามาด้วยตนเอง

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2541, หน้า 7) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองคือกระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และการพัฒนาทักษะที่ผู้เรียนจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนจากผู้อื่น เช่น เพื่อน หรืออาจารย์ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ การหาแหล่งวิทยาการในการเรียนรู้ การเลือกวิธีการเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองคือ กระบวนการเรียนรู้ซึ่งแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยการที่ผู้เรียนจะวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง กำหนดเป้าหมายและวางแผนการเรียนรู้อย่างมีระบบ แสวงหาแหล่งความรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนต่าง ๆ เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาจขอความช่วยเหลือจากผู้สอนหรือไม่ก็ได้ ตามความต้องการของ

ผู้เรียน ซึ่งการเรียนแบบนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบและควบคุมการเรียนของตนเองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากคำจำกัดความที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้สึกหรือความคิดเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะมีทัศนคติ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้อย่างตอบสนองตามความต้องการการเรียนรู้ของตน

ความสำคัญของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองจะส่งผลได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งความพร้อมของผู้เรียนถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยง่ายและมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีความพร้อมสูง แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้เรียนไม่ค่อยมีความพร้อมการเรียนก็จะเกิดขึ้นได้ลำบากขึ้น ยิ่งผู้เรียนมีความพร้อมน้อยมาก การเรียนรู้ก็ยิ่งเกิดขึ้นได้ลำบากมากเช่นกัน ความพร้อมจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ (ชาญชัย อินทรประวัตติ, ม.ป.ป.) ดังนั้นเมื่อเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว บุคคลทั่วไปหรือนักศึกษาที่ถูกจำกัดเรื่องเวลา เนื่องจากหน้าที่การงาน หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถนั่งเรียนในชั้นเรียนได้ แต่มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่สำคัญของการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ช่วยเพิ่มพูนสมรรถนะของผู้เรียนได้สอดคล้องกับ Knowles (1975, pp. 15-17) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองอาจมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย จะเรียนอย่างตั้งใจ ทำให้สามารถเรียนได้ดี จดจำสิ่งที่เรียนได้นาน สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่รอรับความรู้จากผู้สอนเพียงอย่างเดียว
2. การเรียนรู้ด้วยตนเองมีลักษณะสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยา และกระบวนการทางธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้มีวุฒิภาวะขึ้น เช่น จากความต้องการพึ่งพาผู้อื่น ไปสู่ ความเป็นตัวของตัวเอง จากความสามารถต่ำ ไปสู่ความสามารถที่สูงขึ้น และจากความรับผิดชอบต่ำ ไปสู่ความรับผิดชอบที่สูงขึ้น จนถึงความสามารถในการนำตนเอง

3. การเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่บุคคลภายนอกของมหาวิทยาลัยเปิด และอื่น ๆ รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ล้วนผลักภาระรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตนเองให้อยู่รอดและทันต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเป็นความอยู่รอด และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นทางการศึกษาและการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

ในส่วน Tough (1979, pp. 116-117) กล่าวถึง ความสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ หรือ โครงการที่ผู้เรียนเกี่ยวข้อง (learning project) มาจากการวางแผนด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับการเป็นตัวของตัวเองและนำตนเองในการเรียนรู้ และ Dickinson (1987, pp. 18-35) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แม้ว่าจะมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติไม่เท่ากัน มีความแตกต่างในด้านความถนัด วิธีคิด ยุทธวิธีการเรียนรู้ และความมุ่งหมายในการเรียน จึงเป็นวิธีการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในทางบวก และเรียนรู้ที่จะเรียน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสำคัญเป็นอันมากต่อชีวิตมนุษย์ ทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองและสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีศักยภาพ แต่การเรียนรู้จะสัมฤทธิ์ผล เมื่อร่างกาย และจิตใจมีความพร้อม มีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ และมีประสบการณ์เพียงพอต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบของความพร้อมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

นิรันทร ตั้งธีระบัณฑิตกุล, ภคนันต์ ทองคำ และจรรณู ไชยศักดิ์ (2542, หน้า 5) ได้กล่าวถึงการที่จะเรียนรู้ได้อย่างสัมฤทธิ์ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน ด้านตัวผู้เรียน ด้านสิ่งแวดล้อมทางบ้าน และด้านสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน ประกอบด้วย

1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motion) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ความต้องการสัมฤทธิ์ (need for achievement) เปรียบเสมือนพลังที่คอยกระตุ้นให้บุคคลพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อความเป็นเลิศในสิ่งที่ทำ และเป็นสิ่งที่ประจักษ์แล้วว่า บุคคลใดมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเขาจะมีแนวโน้มที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีมาตรฐานการทำงานดีกว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงหมายถึง ความมุ่งมั่น พยายามที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ มีมาตรฐานการทำงานอยู่ในระดับดี ทั้งนี้โดยอาศัยความเพียรพยายามเท่าที่จะทำได้ดีที่สุดตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ในขณะนั้น

1.2 การเปิดรับสื่อมวลชน การรับฟังข่าวสาร สารสนเทศที่เกี่ยวกับความรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ จากสื่อมวลชน ซึ่งได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และภาพยนตร์ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางหนึ่งของการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่าง ผู้ส่งสาร ได้แก่ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ กับผู้รับสาร ซึ่งได้แก่ เยาวชน และประชาชนที่มีจำนวนมาก ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือในการศึกษาเป็นอย่างดี สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อบุคคลต่าง ๆ ในสังคมมาก สามารถทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และความคิดต่อบุคคล เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น รายการต่าง ๆ จากสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาประทับใจจะกลายเป็นตัวชี้้นำในการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความใฝ่ฝัน และความทะเยอทะยานของเด็ก และผู้ใหญ่ก็จะได้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ การดำเนินธุรกิจจากทั้งข้อคิด หลักธรรมบางประการในการดำเนินชีวิตจากสื่อมวลชน

1.3 นิสัยรักการอ่าน คือ ความพึงพอใจ ชื่นชอบที่จะอ่านหนังสือและ
 สื่อการอ่านประเภทต่าง ๆ แม้จะมีอุปสรรคต่อการอ่านก็ไม่ย่อท้อและอ่านอย่าง
 สม่ำเสมอ อ่านได้ทุกโอกาส ทุกสถานที่ที่ไม่ปล่อยเวลาว่างหรือไปทำกิจกรรมอื่น
 จนละเลยการอ่าน การอ่านยังมีอิทธิพลต่อจิตใจและความประพฤดิผู้อ่านด้วย ทำให้
 ได้รับความรู้ ความคิด เข้าใจชีวิตและสังคมมากขึ้น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางบ้าน หมายถึง การเสริมแรงของผู้ปกครอง ได้แก่
 การที่ผู้ปกครองของผู้เรียนแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ อาทิเช่น การกวาดขัน การพูดคุย
 การแนะนำ การส่งเสริมและอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเอาใจใส่การเรียน ผู้ปกครองที่
 ให้ความเอาใจใส่และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน มีส่วนทำให้ผู้เรียนมี
 ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน การส่งเสริมด้านการเรียนของผู้เรียน ผู้ปกครองทำได้หลายลักษณะ
 เช่น การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปลุกจิตสำนึกให้เห็นประโยชน์ของการเรียน สนับสนุน
 ผู้เรียนให้ได้เรียนที่ตัวเองสนใจ ซึ่งอาจทำโดยการจัดหาหนังสือ หรือให้ผู้เรียนไปเรียน
 พิเศษหรือทำกิจกรรมวิชาการที่เขาสนใจตลอดจนการสนับสนุนด้านการเงิน

3. ปัจจัยทางด้านสถานศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การสอน การใช้
 สื่อการสอนและการเสริมแรง การเตรียมการสอนนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่ง
 ของผู้สอน เพราะผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตร คู่มือการสอน จัดทำกำหนดการสอน
 ทำแผนการสอน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้
 เสนอเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การสอนของผู้สอนในสถานศึกษา การสอนเป็นกระบวนการจัดกิจกรรม
 การเรียนรู้ รายละเอียดของเนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตร
 กำหนด การจัดกิจกรรมการสอนควรยึดหลักว่ากระบวนการเรียนมีความสำคัญเท่ากับ
 เนื้อหา ผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาความรู้ สรุปและตัดสินใจด้วยตนเองผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยให้
 คำแนะนำเท่านั้น และควรสอน โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติควบคู่กับ
 ทฤษฎี

การใช้สื่อการสอน สื่อการสอนนับว่ามีบทบาทสำคัญเพราะสิ่งที่ช่วยให้
 ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้น ช่วยพัฒนาความคิดและทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียน

การเสริมแรง ซึ่งได้แก่ การเสริมหรือให้กำลังใจ (reinforcement) ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนหากผู้เรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เหมาะสม ผู้สอนควรให้การเสริมแรงด้วยการชมเชยด้วยวาจาหรือให้รางวัล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจและมีกำลังใจ หรือมีความพยายามมุ่งมั่นในการเรียนให้ประสบความสำเร็จ

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า สิ่งที่อยู่รอบตัวผู้เรียนมีความสำคัญ มีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ ดังนั้นบุคคลผู้ใกล้ชิดผู้เรียน คือ ครอบครัว ควรส่งเสริมให้ผู้เรียน มีนิสัยรักการอ่าน สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เปิดโอกาสแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักรับสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ในด้านโรงเรียน ผู้สอนควรเสริมแรงให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่รู้ ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากรเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากที่สุด

Guglielmino (1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยพัฒนาเครื่องมือสำหรับวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้น เรียกว่า SDLRS (self-directed learning readiness scale) เป็นเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามมาตรฐาน ประเมินค่า ให้ผู้ตอบประเมินตนเอง จำนวน 58 ข้อคำถาม ประกอบด้วยแนวโน้มของการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้ความเชื่อที่ว่า บุคคลซึ่งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีลักษณะ 8 ประการดังนี้ Guglielmino (อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2544, หน้า 63)

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (openness to learning opportunities) ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความพอใจในความคิดริเริ่ม ความรักการเรียน และคาดหวังว่าจะเรียนอย่างต่อเนื่อง ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ การมีความอดทนต่อข้อสงสัย การมีความสามารถยอมรับคำวิจารณ์ และการมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้

2. มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self concept as an effective learner) หมายถึง การมีความสนใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดเวลาใน

การเรียนรู้ได้ มีระเบียบวินัยในตนเองตระหนักในความจำเป็นของการเรียนรู้และแหล่ง-
วิทยาการเรียนรู้ เป็นผู้อยากรู้อยากเห็น ใฝ่เรียนรู้

3. มีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning) หมายถึง สามารถติดตามปัญหาที่อยากได้อย่างคล่องแคล่ว ชื่นชอบในการมีส่วนร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เชื่อมั่นในความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี มีทักษะในการอ่านทำความเข้าใจและสามารถวางแผนการทำงานเรียนรู้ของตนเองได้

4. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ (acceptance of responsibility for one's own learning) หมายถึง การยอมรับความสามารถด้านสติปัญญาของตนเอง มีความพร้อมในการศึกษาเรื่องที่ยากในขอบเขตที่ตนสนใจ มีความเชื่อในจุดหมายของการศึกษา กระตือรือร้นในการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถในการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ความรักในการเรียนรู้ (love of learning) หมายถึง การเป็นผู้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ รักและใส่ใจในการเรียนอยู่เสมอ ชื่นชอบในผู้รักการเรียนรู้สิ่งใหม่ สนุกสนานกับการแสวงหาความรู้

6. มีความคิดสร้างสรรค์ (creativity) หมายถึง มีความสามารถคิดค้นหาวิธีแปลกใหม่ในการแก้ปัญหา สามารถที่จะคิดวิธีที่หลากหลายในการเรียนรู้

7. การมองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) หมายถึง การเข้าใจตนเองว่ามีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมองอนาคตในทางบวก การมองปัญหาว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย มิใช่สัญญาณให้หยุดกระทำ

8. ความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) หมายถึง การเป็นผู้มีความสามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานในการศึกษา ได้แก่ ทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน การจำ และมีทักษะในการแก้ปัญหา

แบบวัดตามแนวคิดนี้ได้ถูกนำไปใช้ทดสอบกับผู้เรียนหลายครั้ง พบว่าองค์ประกอบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองดังกล่าว มีความครอบคลุมลักษณะผู้เรียน ได้รับความนิยมน้อยกว่าหลาย ดังต่อไปนี้ Landers (อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ, 2547, หน้า 25) ใช้เครื่องมือ SDLRS (self-directed learning

readiness scale) ตำราของนักศึกษาของ Syracuse University จำนวน 94 คน พบว่า แต่ละองค์ประกอบสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคะแนน SDLRS จึงอาจสรุปได้ว่าผลการศึกษายืนยันว่าเครื่องมือ SDLRS นั้น มีความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในสูงมาก และในประเทศไทย นรินทร์ บุญชู (2532) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้โดยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามแนวคิดของ Guglielmino ได้นำแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการตนเอง มาดัดแปลงเป็นภาษาไทยและปรับปรุงใหม่เนื่องจากแบบวัดดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นใช้สำหรับกลุ่มวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมตะวันออก โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทย ได้แบบวัดซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.84 โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง แบบวัดของนรินทร์ บุญชูนี้มีผู้นำไปใช้ในการศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาอีกหลายครั้ง และวรรณุช ปัจจะวัตร (2548) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบทดสอบความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเองของ SDLRS (self-directed learning readiness scale) ของ Guglielmino โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 346 คน พบว่า ปัจจัยส่วนตัว และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อีกทั้งเอมอร แก้มกล้าศรี (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ วิธีเรียนพบกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีการศึกษา 2548 ในจังหวัดชลบุรี ได้พัฒนาข้อคำถามจากแบบวัดระดับความพร้อมการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Guglielmino โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 381 คน ศึกษาพบว่ามีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับมากถึง 8 ด้าน คือ ด้านเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านการมีมโนคติต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักการเรียนรู้ ด้านความคิด

โครงสร้าง ด้านการมองอนาคตในแง่ดีและด้านความสามารถในการใช้ทักษะศีกษาหา
ความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

จากแนวคิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ Guglielmino ผู้วิจัย
ได้ปรับปรุงแบบวัดมาจากแบบวัดของ เอมอร์ แก้มกล้าศรี (2550) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น
0.93 มาประยุกต์ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองกับความพร้อม
ในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยเป็นแบบสอบถาม ใน
ลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

แนวคิดทฤษฎีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองมีรากฐานแนวความคิดทางปรัชญากลุ่ม
มนุษยนิยม (humanistic philosophy) ที่เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนมีความใฝ่ดี
มีความเป็นอิสระ และมีศักยภาพที่จะพัฒนาเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัดซึ่งสอดคล้องกับ
แนวคิดทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม (humanistic psychology) ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมี
ความต้องการขั้นสูงสุดก็คือ การพัฒนาตนเองไปสู่การตระหนักรู้ตนเอง (self-
actualization) กล่าวคือปรารถนาที่จะมีความสมบูรณ์ในตนเองและมีความรับผิดชอบต่อ
การเรียนรู้ของตนเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า (ปิยาภรณ์ ครองจันทร์, 2546,
หน้า14)

ทฤษฎีจิตวิทยามนุษยนิยม (humanistic psychology) วุฒิพล สกกลเกียรติ (2546,
หน้า 90) ได้ศึกษาและรวบรวมไว้ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แนวคิดของ Rogers หรือกลุ่ม Humanistic psychology
Rogers เป็นผู้หนึ่งที่เห็นความเป็นในการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน โดยเขาเชื่อว่าบุคคล
ทุกคนต้องการพัฒนาตนเองในทุกด้านเพื่อรักษาความเป็นตัวของตัวเองและมีแนวโน้ม
ที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น Rogers ได้เสนอหลักการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1.1 โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้

1.2 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนรับรู้ว่ามีสิ่งนั้น ๆ มีความหมายต่อชีวิต
และสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของตน

- 1.3 ผู้เรียนจะต่อต้านการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือน หรือข่มขู่บังคับความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตน” (self) ของผู้เรียน
- 1.4 ในกรณีที่การข่มขู่บังคับจากสิ่งแวดล้อมภายนอกลดลง ผู้เรียนจะค่อย ๆ เริ่มยอมรับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าการกระทบกระเทือนต่อ “ตน” ได้บ้าง
- 1.5 ผู้เรียนอาจจะยอมรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และเริ่มเรียนรู้ถ้าหากการข่มขู่บังคับจากสิ่งแวดล้อมต่อ “ตน” ต่ำ
- 1.6 การเรียนรู้ที่สำคัญมักจะเกิดจากการลงมือกระทำของผู้เรียนเอง
- 1.7 ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น
- 1.8 ถ้าผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยทุ่มเททั้งความรู้สึกและสติปัญญาจะส่งผลให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้นตลอดเวลา
- 1.9 การส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดอิสระเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความคิดสร้างสรรค์
- 1.10 การเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ที่สุดต่อการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันก็คือการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ และผู้เรียนต้องกล้าที่จะเปิดโอกาสให้ตนเองมีประสบการณ์ใหม่และพยายามที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาในชีวิตว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตตน
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แนวคิดของ Combs หรือกลุ่ม Phenomenological psychology Combs เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ควรกล่าวถึง เป็นนักจิตวิทยาว่าในกลุ่ม Phenomenologist ซึ่งมีประสบการณ์เช่นเดียวกับ Rogers โดยเชื่อว่าการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากการรับรู้สิ่งแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ๆ และเห็นว่าบุคคลจะพยายามหาความเพียงพอให้ตนเองอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้พฤติกรรม และรวมถึงความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ (self-actualization) ก็จะเป็นแรงขับที่จูงใจให้เกิดพฤติกรรมด้วย
- โดยสามารถสรุปแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยามนุษย์นิยมไว้ดังนี้
1. จิตวิทยามนุษย์นิยม จะเน้นในเรื่องการมีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล (uniqueness) หรือตน (self) การมีคุณค่าของตน การมีวินัยในตนเอง และการมีสิทธิ

พร้อมกับความรับผิดชอบของตนเอง โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนไปสู่จุดสูงสุด คือ การเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ตามสภาพความเป็นจริง (self-actualization) ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทิศทางของพฤติกรรมของตน

2. พฤติกรรมและการเรียนรู้เป็นผลมาจากจากการรับรู้ โดยเฉพาะการรับรู้สิ่งต่าง ๆ และการรับรู้ตนเองในปัจจุบันซึ่งอาจแตกต่างจากความเป็นจริง โดยบุคคลที่จะสามารถรู้เรื่องนี้ได้ดีก็มีเพียงตนเองเท่านั้น และการจะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลใดก็จะต้องรู้ถึงโลกแห่งการรับรู้ของแต่ละบุคคล

3. การพัฒนาตนนั้นจะเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งทางตรงโดยรับรู้ด้วยตนเอง และทางอ้อมโดยรับรู้จากบุคคลอื่น ซึ่งการรับรู้นี้จะพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (self concept) ได้ เช่น การสอบได้คะแนนสูงก็จะรับรู้ว่าเป็นคนเก่งถูกตำหนิเป็นคนที่โง่งก็จะรับรู้ว่าเป็นคนโง่ง เป็นต้น การรับรู้ทั้ง 2 ทางเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในตัวบุคคลได้

4. แนวทางสำคัญของกลุ่มจิตวิทยามนุษยนิยมก็คือ การพัฒนาตนด้วยตนเอง การทำค่านิยมให้กระจ่าง การเปิดใจให้กว้างรู้จักการยอมรับ ความซื่อสัตย์ และการตัดสินใจด้วยตนเอง ฉะนั้นการพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ได้ จะต้องปรับการรับรู้ของเขาโดยให้เขาเป็นผู้คิด พิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเอง หรือลักษณะเป็น Person Centered (วุฒิปล สกลเกียรติ, 2546, หน้า 87)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่: Andragogy เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยศาสตร์การเรียนรู้ผู้ใหญ่ซึ่งนักทฤษฎี วุฒิปล สกลเกียรติ (2546, หน้า 110-114) ได้ศึกษาและรวบรวมทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือ Andragogy ไว้ดังนี้

1. ความต้องการรู้ (the need to know) ผู้ใหญ่ต้องการรู้เหตุผลก่อนที่จะมาเรียน Tough พบว่า เมื่อผู้ใหญ่จะเรียนบางอย่างด้วยตนเอง เขาจะตรวจสอบว่าผลประโยชน์ที่จะได้จากการเรียนรู้มีมากน้อยเพียงใด และถ้าไม่ได้เรียนแล้วผลจะเป็นเช่นใด ตามหลักการหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่ที่มอบให้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ต่อการเรียนรู้ที่จะต้องช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับรู้ถึง “ความต้องการรู้” อย่างน้อยที่สุดผู้อำนวยความสะดวกอาจชี้ให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ ที่จะช่วยแก้ไขประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้เรียนหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับเครื่องมือที่

ช่วยแก้ไขประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้เรียนหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับเครื่องมือที่ช่วยให้เขายกระดับการรับรู้ “ความต้องการรู้” นั้น อาจเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมมุติขึ้นก็ได้ และสามารถทำให้ผู้เรียน ได้ค้นพบช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่าง ณ จุดที่เขาเป็นอยู่ในปัจจุบันกับ ณ จุดที่เขาต้องการจะเป็นในอนาคต

2. มโนทัศน์ของผู้เรียน (the learner's self-concept) ผู้ใหญ่มีมโนทัศน์ในเรื่องความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจเพื่ออาชีพของเขา และเมื่อถึงจุดที่เขาพัฒนามโนทัศน์ได้สมบูรณ์แล้วเขาก็ต้องการให้ผู้อื่น ได้เห็น หรือให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเขาในลักษณะที่เขามีความสามารถในการนำตนเอง (self-direction) เขาจะรู้สึกไม่พอใจและต่อต้านสถานการณ์ที่เขาเห็นว่าผู้อื่นกำลังหลอกลวงเขาสภาพเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อผู้ใหญ่เริ่มกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การฝึกอบรม หรือกิจกรรมในทำนองเดียวกันนี้ พวกเขาจะรู้สึกว่าได้ย้อนกลับไปสู่สภาพเดิมที่เคยมีประสบการณ์หรือเป็นมาใน โรงเรียนสมัยก่อนสภาพสมมุติฐานที่กล่าวถึงก่อน โดยต้องเป็นผู้พึ่งพาและไม่มีอิสระเสรีสมมุติฐานที่กล่าวถึงการพึ่งพาของผู้เรียนและการปฏิบัติต่อพวกเขาเหมือนเด็ก จะสร้างความคับข้องใจ (conflict) แก่ผู้เรียน เพราะความต้องการที่แท้จริงลึกลงไปในจิตใจของเขานั้น คือ การนำตนเอง นักการศึกษาผู้ใหญ่จึงควรตระหนักรู้ในปัญหานี้ และควรสร้างประสบการณ์เรียนรู้ ที่ทำให้ผู้ใหญ่รู้สึกว่าได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้เปลี่ยนจากสภาพของผู้เรียนที่ต้องพึ่งพา ไปสู่การเป็นผู้เรียนที่สามารถนำตนเองได้

3. บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียนรู้ (the role of the learner's experience) ผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ด้วยความเป็นผู้มีประสบการณ์ยิ่ง แต่อาจมีคุณภาพที่แตกต่างกัน การมีอายุยาวนานขึ้นก็ยังมี การเก็บรวบรวมประสบการณ์มากขึ้นตามไปด้วย แต่ละบุคคลจึงประสบการณ์แตกต่างกันทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งมีผลต่อการศึกษาผู้ใหญ่ วัยของผู้ใหญ่มีช่วงกว้าง ประสบการณ์ที่ได้รับจึงมากมายแตกต่างจากวัยเด็ก อย่างไรก็ตาม การมีประสบการณ์มากก็ส่งผลลบเช่นกัน อาจทำให้ผู้เรียนไม่เปิดใจยอมรับความคิดใหม่ ๆ การรับรู้ด้วยความยินดี และการเปลี่ยนแปลงวิธีการคิด ถ้าเป็นเช่นนั้น นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องพยายามหาวิธีช่วยเหลือ โดยให้พวกเขาได้ตรวจสอบนิสัยและความลำเอียงที่มีอยู่และพร้อมที่จะเปิดใจรับวิธีการใหม่ ๆ เข้าไปหรือ

อาจใช้เทคนิคต่อไปนี้ช่วยแก้ปัญหา เช่น การฝึกความไวต่อความรู้สึก (sensitivity training) การทำให้ค่านิยมกระจ่างชัด (value clarification) การฝึกสมาธิ (meditation) และใช้แบบวัดความยึดมั่นถือมั่น (dogmatism scales)

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่เน้นประสบการณ์ผู้เรียนในการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การส่งผลต่อความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียน (learner's self identity) ถ้าเป็นเด็ก เขาจะพัฒนาเอกลักษณ์ของเขาด้วยการบอกเล่าจากบุคคลที่ใกล้ชิดหรือสิ่งที่อยู่รอบตัวเขา เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ สถานที่ที่อยู่อาศัย โบสถ์และโรงเรียนที่เขาใช้บริการ เป็นต้น แต่สำหรับผู้ใหญ่ เมื่อมีวุฒิภาวะแล้วเขาจะมีคำอธิบายให้กับตนเองมากขึ้นจากประสบการณ์ที่เขาได้รับ ในสถานการณ์การศึกษาผู้ใหญ่ นั่น ถ้าประสบการณ์ใดของเขา ถูกปฏิเสธหรือทำให้คุณค่ามันลดน้อยลง จะทำให้ผู้ใหญ่รู้สึกว่าการปฏิเสธนั้นไม่ใช่เฉพาะประสบการณ์ของเขาเท่านั้น แต่รวมไปถึงตัวตนของเขาด้วย

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ (readiness to learn) ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เขาต้องการจะรู้และสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ชีวิตจริง ความพร้อมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่มีอยู่นี้เป็นงานพัฒนาการที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนย้ายจากขั้นพัฒนาการหนึ่งไปสู่พัฒนาการในขั้นต่อไป การนำสมมุติฐานในข้อนี้ไปใช้ต้องคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องการกำหนดช่วงเวลาในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับขั้นของงานพัฒนาการ ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนหญิง ที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ยังไม่พร้อมต่อการเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงดูทารกและการสร้างความสัมพันธ์ในชีวิตการแต่งงาน จนกว่าเธอจะจบการศึกษาไปแล้ว และพร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อจะแต่งงานหรือพนักงานคุมงานยังไม่พร้อมต่อการเข้าฝึกอบรมเป็นผู้นิเทศงาน จนกว่าพวกเขาจะได้เคยเข้าไปทำงานในงานที่เขาจะต้องนิเทศเสียก่อน ซึ่งจะทำให้เขาตัดสินใจได้ง่ายขึ้นและพร้อมที่จะรับผิดชอบมากขึ้น

ความพร้อมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล อาจไม่จำเป็นต้องรอคอยให้เป็นไปตามธรรมชาติเสมอไป มีวิธีที่ทำให้เกิดความพร้อมได้ด้วยการใช้ตัวแบบที่มีความพร้อมแล้วเป็นตัวอย่างให้ปฏิบัติ (exposure to models of superior performance) การให้คำปรึกษาทางอาชีพ (career counseling) การฝึกตามสถานการณ์สมมุติ (simulation exercises) และเทคนิคอื่น ๆ

5. การนำไปสู่การเรียนรู้ (orientation to learning) การมีจุดเน้นที่ต่างกันในการนำไปสู่การเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ กล่าวคือ เด็กใช้เนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง แต่ผู้ใหญ่ใช้ชีวิตหรืองานหรือปัญหาเป็นศูนย์กลาง ผู้ใหญ่ถูกจูงใจให้เข้ามาเรียนเมื่อเขารับรู้ว่าการเรียนนั้นจะช่วยให้เขาสามารถปฏิบัติงานหรือใช้แก้ปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ในชีวิตจริงได้ และการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติ จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพถ้าถูกนำเสนอภายใต้บริบทของการนำไปใช้ได้จริงในชีวิต จุดนี้เป็นจุดสำคัญที่ควรนำการเสริมแรง (reinforcement) มาใช้

6. แรงจูงใจ (motivation) ขณะที่ผู้ใหญ่ส่วนมากจะตอบรับจากแรงจูงใจภายนอก เช่น งานที่ดี การได้รับการสนับสนุน เงินเดือนที่สูง และอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน แต่อันที่จริงแล้วสิ่งที่สร้างแรงจูงใจที่มีศักยภาพได้ดีที่สุด คือ แรงผลักดันจากภายใน เช่น ความต้องการเพิ่มความพึงพอใจกับงาน การเข้าใจตนเอง (self-esteem) คุณภาพชีวิตและอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน

จากสมมติฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือ Andragogy นี้แต่เดิม Knowles ได้ตั้งสมมติฐานไว้เพียง 4 ประการ คือ ข้อ 2-5 ในปี 1980 เพิ่มสมมติฐานข้อ 6 ในปี 1984 และเพิ่มข้อ 1 ในปี 1989-1990 จึงทำให้สมมติฐานเดิมที่มีแต่เดิม 4 ประการ เป็น 6 ประการที่กล่าวว่าข้างต้น

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Tough (1979, pp. 95-96) กล่าวว่า ขั้นตอนการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. การตัดสินใจว่าในกระบวนการเรียนรู้นั้นอะไรเป็นความรู้ ทักษะที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องมองหาข้อผิดพลาด และจุดอ่อนของความรู้ที่มีอยู่ โดยพิจารณาทั้งด้าน-ทักษะและรูปแบบการเรียนรู้ในปัจจุบัน

2. การตัดสินใจว่าจะรู้กิจกรรมเฉพาะอย่างไร วิธีการ แหล่งวิชาการ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนมีอะไรบ้าง ในขั้นนี้ผู้เรียนควรศึกษาว่าตนเองมีความต้องการเฉพาะด้านอะไรเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกแหล่งวิชาการการเรียนรู้เฉพาะอย่าง การรวบรวมความรู้ ข้อเท็จจริง ข้อได้เปรียบเสียเปรียบ การเข้าถึงระดับ

ความเหมาะสมของแหล่งวิทยาการ หรือกิจกรรมเฉพาะด้านผู้เรียนอาจดูจากหนังสือหรือบทความในห้องสมุด ร้านขายหนังสือ ก่อนการเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่สุด ในกรณีที่ เป็นแหล่งวิทยาการบุคคล อาจตัดสินใจว่าบุคคลประเภทใดที่อาจให้เนื้อหาวิชาที่ ต้องการได้ และพยายามหาบุคคลเหล่านั้นซึ่งเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมที่สุด

3. ตัดสินใจว่าจะเรียนที่ใด ผู้เรียนอาจเลือกบริเวณที่เงียบสงบ สะดวกสบาย และ ไม่มีผู้ใดมารบกวน หรืออาจจะต้องการสถานที่ ซึ่งมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก หรือ แหล่งวิทยาการที่อาจใช้สะดวก

4. วางเป้าหมายหรือกำหนดระยะเวลาการทำงานที่แน่นอน

5. ตัดสินใจว่าจะเริ่มเรียนเรื่องใด เมื่อใด

6. ตัดสินใจว่าช่วงระยะเวลาใด เนื้อหาควรจะถูกไปเท่าใด

7. พยายามหาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคที่จะทำให้การเรียนรู้ไม่ประสบความสำเร็จ หรือหาขั้นตอนส่วนที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ไม่มีประสิทธิภาพ

8. การหาเวลาสำหรับการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการลดเวลาหรือจัด เวลาให้เหมาะสมกับการทำงาน กิจกรรมในครอบครัว หรือการพักผ่อน โดยจะขอร้อง ไม่ให้รบกวนในเวลาที่กำลังศึกษา หรือขอร้องให้ผู้อื่นมาทำงานแทนเป็นครั้งคราว

9. กำหนดระดับความรู้และทักษะหรือความก้าวหน้าของตนในด้านความรู้ หรือ ทักษะที่ต้องการ

10. การเข้าถึงแหล่งวิทยาการหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่ง ของขั้นตอนนี้ ผู้เรียนอาจจะหาเวลาว่างไปในสถานที่ต่าง ๆ พยายามหาหนังสือที่ เหมาะสมในห้องสมุดตลอดจนการเข้าพบบุคคลสำคัญที่เอื้อต่อการเรียน

11. เตรียมการหรือปรับปรุงห้อง (หรือแหล่งวิทยาการ เฟอร์นิเจอร์หรืออุปกรณ์) สำหรับการเรียนรู้หรือการจัดเตรียมกระบวนการเรียนรู้ ควรจับลำดับเงื่อนไขทาง กายภาพให้เหมาะสมสำหรับการเรียน เช่น สถานที่ที่อากาศถ่ายเท มีแสงสว่างพอเพียง เป็นต้น

12. การสะสมหรือหาเงินที่จำเป็นสำหรับใช้ประโยชน์ในการหาแหล่งวิทยาการ ทั้งที่เป็นคนและวัสดุทางการศึกษา

13. เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อสร้างกำลังใจ ความพอใจทำให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น พยายามเน้นความสำคัญของการเรียน ซึ่งสิ่งที่จะทำได้มีดังนี้

13.1 หาสาเหตุของการขาดแรงจูงใจ

13.2 พยายามเพิ่มความสุข และความยินดีในการเรียนรู้ หรือเพิ่มความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้

13.3 จัดการกับการขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะเรียนรู้ หรือจัดการกับความสงสัยในความสำเร็จของโครงการที่จะเรียนรู้

13.4 การเอาชนะความรู้สึกลึกผิดหวัง ท้อแท้ที่มีสาเหตุมาจากความยากลำบากต่าง ๆ

13.5 บอกกล่าวผู้อื่นถึงความสำเร็จของตน

สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นเป็นกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยผู้เรียนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่วิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนการดำเนินการเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการและทรัพยากรที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ตั้งไว้

วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นวิธีการเรียนที่มีความยืดหยุ่น ได้มากที่สุด สะดวกสำหรับผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่มีภาระหน้าที่อื่นที่ต้องรับผิดชอบ จะได้เลือกเรียนตามโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม เป็นการเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการของเฉพาะบุคคลได้สำหรับเครื่องมือหรือสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ชิดชงค์ ส. นันทนาเนตร (2534, หน้า 1) เสนอวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้

1. สัญญาการเรียน (learning contract) เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งเป็นลักษณะการสอนรายบุคคลที่ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง เป็นตัวของตัวเองให้มาก โดยให้การสำรวจและค้นหาความสนใจที่แท้จริงของตนเอง แล้วให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ (personal interest) “สัญญาการเรียน” นี้

จะช่วยให้ผู้เรียนชั้นนำตนเองได้มากขึ้นเพราะได้เปิดเผยตัวเองได้เต็มที่ ฟังพาดตนเองได้มากที่สุด

2. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน (peer learning group) สิ่งที่จะได้จากเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน คือ ประสบการณ์ของเพื่อนก็อาจช่วยชี้แนะผู้เรียน พร้อมกันนี้ก็จะเป็นการเรียนการสอนที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นระหว่างครู หรือผู้สอน หรือผู้อำนวยการความสะดวกกับผู้เรียนในกลุ่มด้วย

3. ใช้กรอบการกำหนดเวลา (time commitment) การกำหนดระยะเวลาตายตัวกับกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของเวลาที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และการนำไปใช้ได้ทันทีในชีวิตประจำวัน

4. ประโยชน์ของการเรียนรู้ (perceived benefits) ผู้เรียนเรียนด้วยตนเองได้คืบมากขึ้นหากการเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหา มิใช่การจดจำแค่เนื้อหา การจัดโปรแกรมการเรียนจึงจำเป็นต้องสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นการให้ความรู้ ทักษะที่จำเป็น และทันต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ เช่น ผู้ที่มีโอกาสจะขับรถได้ก็อยากเรียนรู้วิธีขับรถ เป็นต้น

5. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (preparation of self-directed learning) นั่นคือ ผู้เรียนต้องมีความสมัครใจ เต็มใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นเรื่องภายในจิตใจได้สำนึกของผู้เรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในตัวผู้เรียนมากกว่าการจัดการภายนอก

นอกจากนี้ Mezirow (1981, pp. 21-22) สรุปการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถทำหน้าที่ในการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ต้องดำเนินการดังนี้

1. ลดการให้ผู้เรียนพึ่งพาผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวก
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์จากผู้อื่น รวมทั้งผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวก ซึ่งต้องใช้ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

3. ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้เนื่องจากจากรับรู้ความต้องการของตนเอง อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. ช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มความรับผิดชอบในการหาเป้าหมายของการเรียนรู้อ การวางแผน โปรแกรมและการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
5. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากปัญหาของผู้เรียนแต่ละคน
6. ช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจในวิชาต่าง ๆ ที่เสนอให้ผู้เรียนไว้เป็นทางเลือกใน การทำความเข้าใจซึ่งจะเกิดการเรียนรู้ต่อไป
7. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้เกณฑ์หรือบรรทัดฐานในการตัดสินใจ หรือ พินิจพิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับตนเองและประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา
8. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการมองเห็นอย่างถูกต้อง
9. ชี้ปัญหาและแก้ปัญหาลงใจโดยง่ายซึ่งต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ของ ปัญหาส่วนบุคคลและส่วนรวมด้วย
10. เสริมแรงมโนคติของผู้เรียนว่าต้องเป็นทั้งผู้เรียนรู้และผู้จัดการชีวิตตัวเอง โดยจัดบรรยากาศที่น่าสนับสนุน และรับปฏิกิริยาตอบกลับของผู้เรียน เพื่อเป็น การกระตุ้นความสามารถของผู้เรียนให้ปรากฏ
11. เน้นการนำประสบการณ์ การมีส่วนร่วมและวิธีการสร้างโครงการอย่างเป็น ระบบโดยทำในรูปลักษณะ “สัญญาการเรียน” (learning contract)
12. ทำความชัดเจนในเรื่องการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจทางเลือก หรือการตัดสินใจ จะเป็นวิธีการที่จะปรับคุณภาพของทางเลือกและกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกเฟ้นสิ่งที่ดีที่สุด การเรียนรู้ด้วยตนเอง ในอดีตถูกจัดไว้เป็นเรื่องของการศึกษาผู้ใหญ่ แต่ความจริง สามารถนำมาใช้กับทุกกลุ่มอายุ ทุกวัฒนธรรม และทุกระดับการศึกษา ปัจจุบัน นักการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนต่างยอมรับว่า ผู้เรียนที่มีความใฝ่รู้และ พยายามเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจ หรือผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็น ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนตามการชี้นำของผู้อื่นเพราะการเรียนรู้ ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน ส่วนผู้สอนจะมีบทบาทเป็น ผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี ทั้งนี้เพราะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำเป็นอย่าง ยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องมีแหล่งค้นคว้า มีสื่อและอุปกรณ์ที่สามารถเรียนรู้ได้การจัด

สภาพแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมของสถานศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งความรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมแล้ว นักศึกษาก็สามารถที่จะพัฒนาให้พร้อมทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพในสังคม

ความหมายของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อม (environment) ตามความหมายของพจนานุกรม (webster's new collegiate dictionary, 1958, p. 223) หมายถึง การรวมตัวของสภาพภายนอกที่มีผลกระทบต่อชีวิตและพัฒนาการของมนุษย์ ส่วนคำว่าสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย (college environment) หมายถึง พฤติกรรมเหตุการณ์ หรือคุณลักษณะใด ๆ ที่สังเกตเห็นได้ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรับรู้ด้านประสาทสัมผัสของนิสิตนักศึกษา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านประสบการณ์ และพฤติกรรมของนักศึกษา

Astin (1993) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ของสถาบันที่มีผลต่อประสบการณ์และการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษา เช่น ลักษณะของสถาบัน หลักสูตร คณาจารย์ กลุ่มเพื่อน และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เป็นต้น

ตำนาน ขจรศิลป์ (2542, หน้า 70) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต และสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลสร้างขึ้น สิ่งที่มีชีวิตในที่นี้คือ พืช สัตว์ และมนุษย์ ส่วนสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนขนาดและสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา

ส่วนสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลสร้างขึ้น เช่น กฎ ระเบียบ นโยบาย สภาพสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนบรรยากาศที่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ สร้างขึ้น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ภายในสถาบันอุดมศึกษา เช่น อาคาร สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะส่งเสริมและสนับสนุนและเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา และจากการศึกษาในข้างต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ซึ่งแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้จะวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง กำหนดเป้าหมายและวางแผนการเรียนรู้อย่างมีระบบ แสวงหาแหล่งความรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาจขอความช่วยเหลือจากผู้สอนหรือไม่ก็ได้ ตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งการเรียนแบบนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้รับผิดชอบและควบคุมการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากคำจำกัดความที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่าสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดทรัพยากรและสิ่งที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกภายในสถานศึกษา ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนต่อกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาอย่างตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

องค์ประกอบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบที่สำคัญของสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลของนักศึกษา ซึ่ง จันทิมา แสงเลิศอุทัย (2548, หน้า 8) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้จะประกอบด้วย

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านสุขภาพ ด้านวิธีเรียน ด้านภูมิหลังของครอบครัว ด้านทัศนคติ
2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ ด้านการบริหารการศึกษา และด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน

นอกจากนี้ มาลี จูทา (2544, หน้า 245) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนในการเรียนรู้ 3 ด้าน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) เช่น สภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ดี และห้องเรียนยุคใหม่ เป็นต้น
2. สภาพแวดล้อมทางจิต (psychological environment) เช่น ลักษณะครูดีและพฤติกรรมการสอนที่ดี การใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ และการพัฒนาระบบการแนะแนว เป็นต้น
3. สภาพแวดล้อมทางสังคม (social environment) เช่น การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารในสถานศึกษา เป็นต้น

โดยการศึกษาองค์ประกอบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองในสถานศึกษา ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2543) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ (2) สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ (3) สภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาจะมีส่วนเสริมสร้างความเจริญอกงามของนักศึกษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม เพราะนอกจากจะเป็นที่พักอาศัยมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้แล้ว ยังเป็นที่พบปะสังสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ยังเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิบูล สีหาพงษ์, ยูวดี กังสดาล และรวีวัตร์ สิริภูบาล (2545, หน้า 17-21) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านกายภาพเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างชัดเจน การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุที่จับต้องได้ สัมผัสได้ โดยสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ จากการดำเนินงานของสถานศึกษา อาทิ พื้นที่และบริเวณสถานศึกษา ต้องมีพื้นที่เพียงพอแก่การใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ รับแสงสว่างจากธรรมชาติได้มาก มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา ปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้เกิดความสวยงาม และมีรั้วโดยรอบ ในส่วนอาคารและสิ่งก่อสร้างตัวอาคารควรหันหน้าอาคารไปทางทิศที่รับลมได้สะดวก แสงแดดหรือฝนไม่รบกวน

มากนัก ภายในห้องเรียนควรใช้สีเย็นตาตลกแต่งด้วยรูปภาพที่สวยงาม สำหรับอาคารประกอบด้วย เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงอาหาร จะต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นสำคัญ อากาศถ่ายเทได้ดี การถ่ายเทอากาศและแสงสว่าง ห้องเรียนต้องไม่มีความร้อน ความชื้น และกลิ่น ถ้าห้องเรียนมีการระบายอากาศไม่ดีพอจะทำให้ร้อนอบอ้าว มีกลิ่นไม่ดี ทำให้ผู้เรียนไม่กระปรี้กระเปร่า และอาจทำให้เกิดการติดต่อกันของโรคได้โดยง่าย ต้องจัดให้มีช่องลม หน้าต่าง ประตูและมีพื้นที่สำหรับถ่ายเทอากาศอย่างเพียงพอ ตัวอาคารไม่ควรตั้งอยู่ในที่ที่มีสิ่งกีดขวางทางลม ห้องเรียนควรมีแสงสว่างพอเพียงแก่การเรียนการสอน หากแสงสว่างน้อยหรือมากเกินไปจะทำให้เกิดผลเสียแก่สายตา โดยจัดให้มีค่าความเข้มของแสงประมาณ 30 ฟุตแรงเทียน ในส่วนของเสียง ห้องเรียนที่ดีต้องออกแบบให้สามารถป้องกันเสียงรบกวนได้ ถ้ามีเสียงดังมาเล็ดลอดเข้ามาในห้องเรียนจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนขาดสมาธิ ระดับความดังของเสียงภายนอกอาคารเรียนไม่ควรเกิน 70 เดซิเบล ภายในห้องเรียนไม่ควรมีระดับความดังของเสียงรบกวนเกินกว่า 35-40 เดซิเบล

นอกจากการจัดบริเวณและความงามของบริเวณ อาคารและสิ่งก่อสร้าง การถ่ายเทอากาศ เสียงและแสงสว่างแล้วในการดำเนินการยังต้องคำนึงถึงความเพียงพอของอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา เช่น อาคาร ห้องน้ำ สนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น นอกจากนั้นการดำเนินการจัดบริเวณภายในสถาบันให้เหมาะสมมีความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพสมาชิกในสถาบัน โดยเฉพาะนักศึกษา การแบ่งพื้นที่ของสถาบันให้เป็นสัดส่วน สวยงาม ปลอดภัย และเอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้า Seager (1961, pp. 5-6) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานศึกษาว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีขนาดกว้างขวางพอเหมาะกับโครงการปัจจุบันและสามารถขยายตัวได้ในอนาคต
2. ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนสามารถติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้สะดวก
3. ตั้งอยู่ในที่ปลอดภัย สวยงาม และสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด
4. การวางผังให้สามารถดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

5. ส่วนที่มีเสียงอึกทึก และเงียบสงบ ควรแยกจากกัน ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายบริหารควรแยกจากกันเป็นสัดส่วน
6. ตั้งอยู่ในที่ที่ก่อให้เกิดปัญหาจราจรน้อยที่สุด
7. การจราจรภายในสถาบันควรแยกทางรถยนต์ รถจักรยาน และทางเท้าออกจากกัน
8. การระบายอากาศ และแสงสว่างควรเป็นไปตามธรรมชาติ

สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ หมายถึง ลักษณะและสภาพที่เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา เช่น ห้องสมุด ศูนย์ปฏิบัติการ มุมหรือซุ้มอ่านหนังสือ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ที่จัดไว้สถานี่ต่าง ๆ ดังกล่าวในมหาวิทยาลัย

สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการเป็น

สภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญ เพราะจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ดี เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย โดยนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านวิชาการไว้ดังนี้

วิชิต เทพประสิทธิ์ (2552) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันได้ถูกกล่าวถึงกันมากในบริบทของการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นระบบ e-Learning ระบบเทคโนโลยีการจัดการความรู้ ระบบ e-Library และระบบอันเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต้องให้ความสำคัญไปไม่น้อยกว่าการใช้เทคโนโลยีก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ซึ่งในปัจจุบัน หลายแหล่งเห็นความสำคัญของมุมวิชาการ ศูนย์วิชาการ มุมสื่อการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างดี นอกจากนี้แหล่งทรัพยากรการเรียนจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตลอดจนเป็นการสร้างนิสัยให้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่ยึดติดอยู่เฉพาะความรู้ที่ได้จากผู้สอนเพียงอย่างเดียว

พรรณี ชูทัย เจนจิต (2545, หน้า 347-348) ได้รวบรวมแนวคิดของนักจิตวิทยา ที่กล่าวถึงบรรยากาศที่จะเอื้อให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้คั้นนั้นมี 6 ลักษณะซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (challenge) ผู้สอนจะต้องกระตุ้นให้กำลังใจและเชือในความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน
 2. บรรยากาศที่มีอิสระ (freedom) ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือก และตัดสินใจที่จะศึกษาคั้นคว่าบรรยากาศเช่นนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองและไม่เกิดความเครียด
 3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (respect) ผู้สอนให้การยอมรับผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีค่า และมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลต่อการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนต่อไป
 4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (warmth) ผู้สอนมีความเข้าใจ เป็นมิตร ยอมรับ และคอยให้ความช่วยเหลือจะทำให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ อยากเข้าไปติดต่อกับ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเรียนของผู้เรียน บรรยากาศที่มีความอบอุ่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนรู้ว่าผู้สอนเอื้ออาทร จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักโรงเรียนและรักการเรียน
 5. บรรยากาศที่มีการควบคุม (control) เป็นความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องฝึกให้ ผู้เรียนมีระเบียบวินัย แต่มิได้อู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ โดยผู้สอนจะชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของระเบียบแก่ผู้เรียนก่อน
 6. บรรยากาศของความสำเรื่ง (success) ผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน คั้นนั้นผู้สอนควรแสดงความเห็นต่องานหรือการทำกิจกรรมของผู้เรียนในส่วนที่ประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว
- นอกจากนี้ Anderson (1970) ได้ศึกษาถึงลักษณะของบรรยากาศที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความรู้ ความรู้สึกรัก และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้คั้นนี้
1. ความเป็นกันเอง ได้แก่ ความรู้สึกรักสนิทสนม คั้นเคยของผู้เรียน
 2. การแบ่งกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3. การปฏิบัติตามเกณฑ์ กิจกรรมการเรียนรู้มีรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้และให้ประโยชน์
4. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน ไม่ล่าช้า และมีความสอดคล้องเหมาะสม
5. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หนังสือ เครื่องมือวัสดุที่พร้อมจะใช้ได้ตลอดเวลา
6. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอนและมีความพยายามที่จะลดความขัดแย้ง
7. ผู้สอนและผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์และความคาดหวังในการเรียนอย่างชัดเจน
8. สร้างความเป็นธรรม ไม่ส่งเสริมระบบคนโปรดของครู ซึ่งมีผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้
9. ผู้เรียนมีโอกาสได้ทำกิจกรรมท้าทายความสามารถอยู่เสมอ
10. สร้างความตื่นตัวและขจัดความเลื่อยชาอันเป็นสาเหตุของความเบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอน
11. การตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ มาจากผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่
12. ไม่ส่งเสริมการแบ่งพรรคแบ่งพวกในหมู่ผู้เรียน
13. ผู้เรียนมีความพึงพอใจกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
14. เสรีภาพมีขอบเขต ไม่ปล่อยปละละเลยจนขาดระเบียบและขาดความรับผิดชอบ

สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ หมายถึง ลักษณะสภาพการณ์ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันได้แก่ การเรียนการสอนทางไกล การเรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ตำราอิเล็กทรอนิกส์ (e-books) จากการถ่ายทอดสดจากการบรรยายจากห้องเรียน วิดีโอการบรรยายย้อนหลัง สื่อวิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งการจัดมีให้ตำราเรียนกระบวนวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน

สภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ และการดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายคือมีผู้บริหาร บุคลากรสายสนับสนุนการสอนและสายปฏิบัติการสอน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนและจะต้องมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

ลักษณะบรรยากาศการบริหารและการจัดการหรือบรรยากาศของสถานศึกษา Halpin (1966, pp. 133-152) ได้จัดบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาออกเป็น 6 แบบ โดยเรียงจากบรรยากาศองค์การสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่สุดไปจนถึงบรรยากาศองค์การที่ไม่พึงประสงค์ดังนี้

1. บรรยากาศแบบเปิด (the open climate) หมายถึง บรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจดี ผู้บริหารกับผู้สอนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ไม่ใช่ว่าการบังคับบัญชาตรวจตราอย่างเข้มงวด แต่จะคอยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานช่วยเหลือเกื้อกูลผู้สอนเป็นอย่างดี ผู้สอนมีความกลมเกลียวกันพึงพอใจในการทำงาน ร่วมกันและมีความภูมิใจในการเป็นสมาชิกของโรงเรียน กฎและระเบียบต่าง ๆ สามารถยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ผู้บริหารไม่เน้นผลงานมากนัก แต่ใช้วิธีสร้างภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในทีมงาน

2. บรรยากาศอิสระ (the autonomous climate) หมายถึง บรรยากาศที่ผู้บริหารวางระเบียบไว้เป็นแนวในการปฏิบัติ แต่จะไม่คอยควบคุมตรวจตรา เปิดโอกาสให้ผู้สอนทำงานตามความสามารถของตน ไม่เน้นผลงาน ผู้บริหารจะห่างเหินจากผู้สอนและให้ความช่วยเหลือผู้สอนในระดับปานกลาง ผู้สอนจะมีความสัมพันธ์กันดีก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน

3. บรรยากาศควบคุม (the controlled climate) หมายถึง บรรยากาศที่ผู้บริหารมุ่งผลงานเป็นสำคัญ ควบคุมตรวจตราใกล้ชิดจนผู้สอนมีเวลาพบปะสังสรรค์กันน้อย ผู้สอนแต่ละคนมุ่งที่ทำงานของตนให้สำเร็จ ทำให้การร่วมมือกันมีน้อย ความสนิทสนมกลมเกลียวอยู่ในระดับต่ำ ขาดความคล่องตัวในการทำงาน ผู้สอนกับผู้บริหารห่างเหินกัน ผู้บริหารมักจะทำตามความคิดเห็นของตน ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของผู้สอน ผู้สอนจะมีขวัญและกำลังใจเมื่อผลงานออกมาดี

4. บรรยากาศสนิทสนม (the familiar climate) หมายถึง บรรยากาศที่ผู้บริหารและผู้สอนมีความสัมพันธ์กันดี แต่ผู้บริหารละเลยต่อการอำนวยความสะดวกในการทำงาน ทำให้ผู้สอนร่วมมือกันทำงานน้อย ผู้บริหารไม่เคร่งครัดในกฎระเบียบ ทำให้รู้สึกว่าการทำงานมีความคล่องตัวมากไม่เกิดอุปสรรคในการทำงาน ความสัมพันธ์กันดีมิตรของผู้สอนอยู่ในระดับสูง ขวัญในการทำงานอยู่ระดับปานกลาง บริหารงานแบบไม่มุ่งเน้นผลงาน การประเมินผลและการสั่งการทั้งทางตรงและทางอ้อมมีน้อย ไม่กระตุ้นหรือจูงใจผู้สอนให้ทำงาน

5. บรรยากาศแบบรวบอำนาจ (the paternal climate) หมายถึง บรรยากาศที่ผู้บริหารควบคุมตรวจตราการทำงานของครูอย่างใกล้ชิด วางตารางการปฏิบัติงานไว้ให้ครูปฏิบัติตาม โน้มน้าวให้ผู้สอนทำงานหนักตลอดเวลาโดยไม่มีโอกาสประสานงานกัน ทำให้ขาดความร่วมมือในการทำงาน ความสัมพันธ์กันดีมิตรระหว่างครูด้วยกันอยู่ในระดับต่ำ ขวัญในการทำงานอยู่ในระดับต่ำ ผู้สอนรู้สึกว่าผู้บริหารเน้นผลงานมาก ผู้บริหารกับผู้สอนมีความห่างเหินกันมาก การช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้บริหารที่มีต่อผู้สอนจึงมีน้อย

6. บรรยากาศแบบปิด (the closed climate) หมายถึง บรรยากาศที่ผู้บริหารบริหารงานโดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสุขของผู้สอน บริหารงานโดยใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดทำให้ผู้สอนขาดการประสานงานกัน ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมาก ผู้สอนไม่มีความพึงพอใจในการทำงานจึงทำให้ขวัญของผู้สอนอยู่ระดับต่ำ ความสัมพันธ์กันดีมิตรระหว่างผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารเน้นผลงานสูง ผู้บริหารกับผู้สอนมีความห่างเหินกันมาก การช่วยเหลือเกื้อกูลของผู้บริหารที่มีต่อผู้สอนอยู่ในระดับต่ำ

สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยที่จัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาสามารถพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์นอกเหนือจากการเรียนการสอน เช่น การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์ การเปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงผลงานและทำกิจกรรม

ดังนั้นการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดีและพึงประสงค์อันจะมีลักษณะที่ส่งเสริมให้ผู้สอนหรือบุคลากรในสถานศึกษาทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะบรรยากาศแบบเปิดและบรรยากาศที่เป็นอิสระ ที่จัดเป็นบรรยากาศที่พึงประสงค์ที่ควรส่งเสริมสนับสนุนให้บังเกิดขึ้นในสภาพการบริหารและการจัดการในสถานศึกษาเพราะบรรยากาศทั้งสองแบบจะเป็นบรรยากาศของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะอาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีมิตรไมตรีให้เกียรติกันและกัน ผู้บริหารให้การยอมรับในความสามารถของผู้สอน ผู้สอนมีความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มจึงมีขวัญและกำลังใจสูง ก่อให้เกิดการร่วมมือในการทำงาน ผู้สอนมีความพึงพอใจในการทำงานเพราะผู้บริหารอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ผู้สอนมีความสนิทสนมกลมเกลียว มีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิกของสถาบัน ผู้บริหารสามารถจูงใจครูให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจมากกว่าการใช้คำสั่งหรือการควบคุม กฎระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ซึ่งลักษณะบรรยากาศดังกล่าวนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้บังเกิดขึ้นในการบริหารและการจัดการภายในสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กมลทิพย์ เกตุวรสุนทร (2542) ศึกษาเรื่อง สภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในทัศนะของนักศึกษาปริญญาโท ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะของนักศึกษาปริญญาโทที่มีต่อสภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ 5 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริการทางวิชาการ ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน และด้านอาคารสถานที่ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาปริญญาโทมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเรียนการสอน นักศึกษาปริญญาโทมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มีความเหมาะสมในระดับมาก นอกจากนั้นยังพบว่านักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 - ชั้นปีที่ 2 และนักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิทยบริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ อีกทั้ง นักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาอยู่สาขาวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดอำนาจเจริญ และวิทยาเขตบางนา มีความเห็นต่อสภาพแวดล้อมวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ

ยุคล ทองตัน, วิชา เพชรขาว, จามรี ศิริรัตน์ และอภิเดช เลนุกูล (2542) ศึกษาเรื่อง ทัศนะของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาในคณะวิชาที่มีการสอนในระดับปริญญาตรี ในวิทยาเขตหาดใหญ่ วิทยาเขตปัตตานีและวิทยาเขตภูเก็ตที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาปีที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2541 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 1,331 คน ผลการศึกษาพบว่า ทัศนะของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์โดยรวม 5 ด้าน คือ

ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านบริการนักศึกษา และด้านความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อจำแนกตามเพศพบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมด้านกายภาพและด้านบริการนักศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่ทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ด้านกิจกรรมนักศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิงมีทัศนคติอยู่ในระดับสูงกว่านักศึกษาชาย ในส่วนทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์กลุ่มเพื่อนพบว่า นักศึกษาหญิงมีทัศนคติอยู่ในระดับสูงกว่านักศึกษาชาย

สุนทรี ดวงทิพย์ (2543) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพด้านการเรียนรู้ในสถาบันราชภัฏ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นอาจารย์และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตร 4 ปี ของสถาบันราชภัฏ ประจำปีการศึกษา 2543 จำนวนกลุ่มตัวอย่างละ 382 คน โดยใช้แบบสอบถามตรวจสอบความตรงของรูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นแบบสอบถามอาจารย์ 1 ฉบับ และแบบสอบถามนักศึกษา 1 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของสมรรถภาพด้านการเรียนรู้มี 5 ด้าน ได้แก่ ผู้สอน รูปแบบการสอน บรรยากาศในห้องเรียน ผู้เรียนและแบบการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิทธิพลต่อสมรรถภาพด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยส่งผ่านรูปแบบการสอน บรรยากาศในห้องเรียน และแบบการเรียนรู้ ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียน รูปแบบการสอน และแบบการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน รูปแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี

มาริสสา ธรรมะ (2545) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยบูรพาวิทยาเขตสารสนเทศสระแก้ว ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ย คือ เรื่องความสะอาดของห้องเรียนรวมทั้งโต๊ะเก้าอี้และอุปกรณ์การสอนเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ เรื่องความสะอาดของบริเวณภายในวิทยาเขตและความสะอาดของน้ำประปา และนิสิตมีความพึงพอใจในเรื่องความเหมาะสมของสนามกีฬาเป็นอันดับสุดท้าย

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคนอื่น ๆ (2547) ศึกษาเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ คณะศึกษาศาสตร์ใช้พื้นที่ส่วนเพื่อเป็นห้องเรียนทั่วไปและห้องเรียนวิชาเฉพาะ ไม่ได้จัดพื้นที่เฉพาะเพื่อให้นักศึกษาทำกิจกรรมด้านวิชาการ นักศึกษาเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ 19 ชมรม มีการจัดป้ายนิเทศหรือบอร์ดเป็นครั้งคราวแต่ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ทันสมัย ไม่มีกำหนดระยะเวลาในการเปลี่ยนข้อมูล ด้านการบริหารจัดการ พบว่า คณะฯ ไม่ได้กำหนดนโยบายด้านการจัดและดูแลสภาพแวดล้อมให้ชัดเจน แต่มีระเบียบการใช้ห้องเรียน ห้องประชุมและการขอให้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ (2) สภาพแวดล้อมของคณะศึกษาศาสตร์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ พบว่า บริเวณห้องเรียนมีแสงสว่างเหมาะสมเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในส่วนคณะมีห้องเรียนวิชาเฉพาะ เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และการจัดห้องเรียนวิชาเฉพาะเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ พบว่า นักศึกษามีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกในชมรมวิชาการต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และคณะเปิดโอกาสให้นักศึกษาจัดนิทรรศการทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สำหรับสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ พบว่า คณะเปิดโอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาแสดงผลงานและทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า คณะมีระเบียบข้อบังคับในการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3) ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง 2 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง มี 5 องค์ประกอบ คือ มิมโนคติของตนเอง ความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ตนเอง ความรักในการเรียน การมองอนาคต ความสามารถในการศึกษา และค่าเฉลี่ยในระดับต่ำที่สุด คือ ความคิดสร้างสรรค์ (4) ค่าเฉลี่ยของระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา จำแนกตามสถานภาพของนักศึกษา ประกอบด้วย เพศ ชั้นปี สาขาวิชาเอก ประเภทการรับเข้าศึกษาต่อ และที่พักนักศึกษาขณะกำลังศึกษา โดย

ภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน (5) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

วรรณช ปัญจะวัตร (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับมาก 3 ด้านเรียงตาม ลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ และนักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับปานกลาง 5 ด้านเรียงลำดับจาก มากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา ด้านมองอนาคตในแง่ดี ด้านมีความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียน ด้านมีความรักที่จะเรียน และด้านมีความคิดสร้างสรรค์ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปรินดา ตาสี (2551) ศึกษาเรื่อง ลักษณะทางจิตและสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครในปี 2550 จำนวน 410 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วย บทบาทการสอนของอาจารย์ อิทธิพลจากเพื่อน การเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาในมหาวิทยาลัย และการบริการสารสนเทศที่ได้รับจากมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ธัญญาณี บุญนิยม (2553) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านการจัดกิจกรรม นักศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านการให้คำปรึกษา และด้านกายภาพ นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

Crosby (2002) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมของการเรียนภาษาที่อาศัยเว็บเป็นฐานสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเสนอรูปแบบหนึ่งสำหรับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่อาศัยเว็บเป็นฐานสำหรับการสอนและการเรียนภาษาทางไกล รูปแบบนั้นได้รวมปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกันซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมดังกล่าว และลงรายการส่วนประกอบพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการสอน และการเรียนที่อาศัยเว็บเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่า จากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จะร่วมมือกันปฏิบัติในเรื่องการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนภาษา สภาพแวดล้อมการเรียนภาษาที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ให้นำที่ที่ทั้งสนับสนุนการดำเนินงานชั้นเรียนตามปกติและได้ประโยชน์จากเว็ลด์ไวด์เว็บที่จะให้โอกาสมากขึ้นในการสอน และการเรียนภาษาที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เมื่อบูรณาการเข้ากับรูปแบบการสอนจำเพาะสำหรับการเรียนภาษานี้แล้ว สภาพแวดล้อมการเรียน พบว่าเป็นวิธีการที่เป็นเอกภาพสำหรับระบบการเรียนรู้ออนไลน์ เรื่องพื้นฐานการสอน การศึกษารุ่นนี้ได้อธิบายการศึกษาภาคสนามในชั้นเรียนวิชาภาษาจีน ซึ่งใช้แบบที่พัฒนาขึ้นแล้วนี้ ผลการศึกษาภาคสนามพบว่า ให้ทั้งความเข้าใจในวิธีการที่นักศึกษาและผู้สอนใช้สภาพแวดล้อมการเรียนภาษาที่อาศัยเว็บเป็นฐานและเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาในอนาคตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมแบบร่วมมือกันปฏิบัติที่อาศัยเว็บเป็นฐาน

Greenwood (2002) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประสบความสำเร็จทางการเรียนมากที่สุดและน้อยที่สุดเกี่ยวกับวิธีการที่นักเรียนรับรู้สภาพแวดล้อมของชั้นเรียนของตน และปัจจัยต่าง ๆ ภายในชั้นเรียนที่เพิ่มหรือขัดขวางการเรียนรู้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในการศึกษารุ่นนี้บ่งชี้ว่าไม่เหมือนกันอย่างมีนัยสำคัญในวิธีการที่นักเรียนผู้ประสบความสำเร็จทางการเรียนมากที่สุดกับน้อยที่สุดรับรู้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของชั้นเรียนของตน นักเรียนที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดรับรู้สภาพแวดล้อมชั้นเรียนของตนว่าเป็นรวมกันมากขึ้นและมุ่งเน้นงานมากขึ้น รับรู้ครูของตนว่าศรัทธามากขึ้น เอาใจใส่ดูแล และสนับสนุนพวกตนมากขึ้น และรับรู้ว่า

พวกตนมีทางเลือกมากขึ้นในวิธีการที่พวกตนเรียนรู้ ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่ประสบความสำเร็จน้อยที่สุดรับรู้ชั้นเรียนว่าถูกครอบงำมากขึ้นและเป็นการแข่งขันกันมากขึ้นทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างในด้านมิตรภาพ และการสนับสนุนตามที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ แต่นักเรียนทั้งสองกลุ่มก็สามารถให้ตัวอย่างวิธีการสอนและสภาพห้องเรียนที่ชัดเจนซึ่งทั้งสองกลุ่มรับรู้ว่ามีหรือจัดวางการเรียนรู้ของตน รวมถึงข้อเสนอแนะของนักเรียนสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเพิ่มการเรียนรู้ของพวกเขาขึ้นด้วย ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ตรงกับงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งปริทัศน์ไว้จากสาขาการศึกษา จิตวิทยาและธุรกิจเกี่ยวกับสภาพต่าง ๆ ที่มักจะเพิ่มการเรียนรู้ขึ้น ข้อชี้แนะที่สำคัญของการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูต้องการจะ (1) สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่เอาใจใส่และสนับสนุนได้กับนักเรียนทุกคน (2) สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่มีการขู่เข็ญที่ซึ่งการเรียนรู้เป็นการแข่งขันน้อยลง และนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้สร้างความสัมพันธ์กันและกันที่สนับสนุนได้ (3) จัดให้นักเรียนมีงานที่น่าสนใจและท้าทายซึ่งทำให้นักเรียนได้ทำในขณะที่สนับสนุนและกระตุ้นความพยายามของนักเรียน (4) พัฒนาแหล่งสะสมความรู้ขนาดใหญ่เกี่ยวกับวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพผลเพื่อให้ตรงกับความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน (5) รักษาฐานความรู้ให้เป็นปัจจุบัน (6) ถามและฟังนักเรียนเพื่อให้เข้าใจวิธีการที่นักเรียนเรียนได้ดีที่สุด (6) หาประสบการณ์ทางวิชาชีพที่จะช่วยให้นักเรียนสะท้อนให้เห็นวิธีการที่จะสามารถปรับปรุงการปฏิบัติของงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กิงกาญจน์ ตั้งศรีไพร (2542) ศึกษาเรื่อง วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาตนเองนอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลายวิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง Guglielmino ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง และคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคะแนนวิธีการเรียนรู้ทุกวิธี

สุนทร ทองหล่อ (2542) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มี

คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อศึกษาตามวิธีการเลี้ยงดู พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับแตกต่างกันมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมแตกต่างกัน นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเผด็จการในระดับการแตกต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ควบคุมครองในระดับแตกต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยในระดับแตกต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อศึกษาถึงระดับการศึกษาบิดา มารดา พบว่า นักศึกษาที่บิดา มารดา มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และนักศึกษาที่มีผลการเรียนเดิมแตกต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จิระวัฒน์ ยูวอมรพิทักษ์ (2544) ศึกษาเรื่อง *ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาศรีวิภาวดีรังสิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยาบริการเฉลิมพระเกียรติ* ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดร้อยละ 74.70 ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในภาพรวมและทุกด้านองค์ประกอบจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนด้านการประเมินผลการเรียน ด้านการแสวงหาแหล่งวิทยาการและด้านการวางแผนการเรียน การเปรียบเทียบทางเพศและสาขาวิชา ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านอายุ และวิธีการเรียน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

พสนัน นิมิตร ไชยนนท์ (2549) ศึกษาเรื่อง *การเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ* ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เอมอร แก้มกล้าศรี (2550) ศึกษาเรื่อง *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง*

ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญวิธีเรียนพบกลุ่ม ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ปีการศึกษา 2548 จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาการศึกษานอก โรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนพบ ว่า กลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2548 จังหวัดชลบุรี มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านมีมโนคติต่อตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มี ประสิทธิภาพ ด้านความคิดริเริ่ม มีอิสระในการเรียนรู้ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ของตนเอง ด้านความรักการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และด้านความสามารถในการใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ส่วน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการเรียนการสอนกับความพร้อมในการเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักศึกษาการศึกษานอก โรงเรียนสายสามัญวิธีเรียนกลุ่มปีการศึกษา 2548 ในจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การวิเคราะห์ ความต้องการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ และการประเมินผล มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในทุกด้าน

Conn (2000) ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ด้วยตนเองในสถานประกอบการ โดยทำ การประเมินผล โครงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น หลักสูตรการพัฒนาทักษะการฟังแบบ ออนไลน์ เก็บข้อมูลหรือวัดค่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง วัดระดับ ความสามารถในการควบคุมการทำงาน ความสามารถด้านพุทธิปัญญา กิจกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การได้รับการเรียนรู้ และผลการปฏิบัติงาน โดยวัดก่อนและหลังที่ ได้เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองและ ค่าระดับความสามารถในการควบคุมของผู้เรียน สามารถทำนายถึงการเข้าร่วมใน หลักสูตรการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เป็นเป้าหมายและทำนายถึงขอบเขตการเข้าร่วมใน หลักสูตร ซึ่งการมีส่วนร่วมในหลักสูตรสามารถใช้ทำนายเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สามารถทำนายทักษะการฟังที่ดีขึ้นในช่วง 3 เดือนหลังจากจบหลักสูตรแล้ว

Haggerty (2000) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และศึกษาผลที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา วิทยาลัยชุมชน มลรัฐหลุยส์เซียนา กลุ่มอายุ 18-36 ปีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ชีววิทยา ตลอดภาคเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้รับการสอนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

และได้เข้าร่วมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยทำแบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ทั้งก่อนเข้ารับการเรียนรู้ และหลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ทำการทดลอง ผลจากการศึกษาพบว่า ในช่วงเริ่มต้นการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบที่จะให้ผู้สอน ชี้แนะแนวทาง และค่อยเปลี่ยนแปลงความชอบไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า เมื่อสิ้นสุดการเรียนมีจำนวน นักศึกษา 33% ที่มีความชอบต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งในตอนเริ่มภาคเรียนมี เพียง 6% และจากผลการวิเคราะห์สถิติ ไม่พบสหสัมพันธ์ระหว่างอายุ และ การเปลี่ยนแปลงความชอบต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางบวก ระหว่างการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเพิ่มขึ้น ของความรับผิดชอบในการเรียนรู้ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียน และมีเจตคติ ที่ดีต่อการเขียนรายงานของผู้ที่ชอบเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

Boyd (2001) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเองกับรูปแบบการเรียนรู้ โดยการวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับรูปแบบการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในสาขา การศึกษาและสาขาพฤติกรรมศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมอร์เฮด เมืองมอร์เฮด มลรัฐเคนตักกี จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความพร้อมใน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยพัฒนาจากแบบวัดของ Guglielmino (1977) และ แบบสอบถามวัดรูปแบบการเรียน โดยพัฒนาจากแบบวัดของ Kolb (1984) และ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนแต่ละแบบ ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่แตกต่างกัน แสดงว่าความพร้อม ใน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น เกิดจากรูปแบบการเรียนในแต่ละแบบเท่า ๆ กัน ยิ่งไปกว่านั้นผลการวิจัยนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าความพร้อมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมี ความสัมพันธ์กับรูปแบบการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งในด้านบวก และด้านลบ แต่มีความสัมพันธ์น้อยมาก โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรจะทำการศึกษา เกี่ยวกับด้านสังคม ด้านจริยธรรมและในเชื้อชาติต่าง ๆ และอาจใช้เครื่องมือวัด ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองและรูปแบบการเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะ

แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในแง่มุมต่าง ๆ ของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกับรูปแบบการเรียนรู้

จากแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังกล่าว เป็นแนวทางนำไปสู่การศึกษา สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาใช้ในการวางแผนจัด สภาพแวดล้อมในเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การพัฒนานักศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีความแตกต่างกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นสถานศึกษาแบบตลาดวิชาที่ ผู้ศึกษาสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ทั้งในระบบเข้าชั้นเรียนและ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกสถานที่และทุกเวลา ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดังกล่าวจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานักศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น